

BORGARTING LAGMANNSRETT

DOM

Avsagt: 31.10.2006

Saksnr.: 05-125674ASI-BORG/02

Dommere:

Lagdommer
Lagdommer
Ekstraordinær
lagdommer

Thore Rønning
Ragnhild Noer
Ola R. Melheim

Ankende part

Mike Axdal

Advokat Leif Thore Lian

Ankematpart

Assuranceforeningen
Skuld (gjensidig)

Advokat Morten Rudolf
Lund

Saken gjelder krav om erstatning etter brann ombord i passasjerskipet Scandinavian Star i 1990.

Scandinavian Star ble 7. april 1990 i internasjonalt farvann utsatt for brann underveis fra Oslo til Fredrikshavn i Danmark. Dansk statsborger Mike Axdal, født 13. desember 1962, var ombord sammen med sin far og bror. Alle var 25. mars 1990 blitt engasjert for å utføre diverse maler- og andre håndverkerarbeider om bord på Scandinavian Star.

Første branntilløp om bord startet om natten 7. april 1990 mellom kl. 0145 og kl. 0200, da det begynte å brenne i en bylt sengetøy utenfor en lugar. Denne brannen ble sløkket. Noe etter kl. 0200 startet en ny brann i nærheten av en lugar. Denne brannen ble overveiende sannsynlig antent ved bruk av bar ild. Noen minutter etter antennelsen spredde ild og giftig røyk seg meget hurtig inn i lugarseksjonene og videre opp i skipet. Brannen utviklet seg slik at kapteinen om bord måtte oppgi slukkingen og forlate skipet kl. 0320.

Axdals far og bror omkom i brannen sammen med totalt 158 mennesker. Mike Axdal overlevde, men ble påført omfattende røyk- og sjokkskader. Han er nå som følge av ulykken 30 % medisinsk og 65 % ervervsmessig invalid og er blitt påført økonomisk tap og belastninger av ikke-økonomisk karakter.

Axdal og de øvrige skadelidte reiste tidlig etter ulykken spørsmål om hvem som var økonomisk ansvarlig overfor de skadelidte. Aktuelle problemstillinger var hvilke personer og selskaper som var eier, reder eller på annen måte ansvarlig for skipets sjødyktighet og drift – herunder brannsikkerheten ombord

Materiale for å belyse hvem som var eier, reder eller den som på annen måte disponerte over skipet, foreligger i granskingsrapporten fra et regjeringsoppnevnt utvalg under ledelse av daværende høyesterettsdommer Tore Schei, inntatt i NOU 1991:1A. Fremstillingen nedenfor bygger på denne rapporten på side 86 og 87.

SeaEscape Cruises Ltd – et selskap registrert på Bahamas – var ved ulykken formelt registrert som eier av Scandinavian Star. Selskapet hadde imidlertid 30. mars 1990 overdratt skipet til KS Scandinavian Star, hvoretter dette selskap overtok den faktiske besittelse av skipet.

KS Scandinavian Star var forpliktet til å betale innen fredag 6 april 1990. Dersom betaling ikke fant sted, skulle skipet leveres tilbake til SeaEscape.

KS Scandinavian Star leide skipet ut til Project Shipping Ltd på et bare boat-certeparti. Project Shipping leide skipet videre ut til VR DaNo Aps etter en tidscertepartikontrakt.

Project Shipping delvis bemannet og drev skipet. VR DaNo Aps hadde ansatt offiserene i skipets ledelse og skulle operere Scandinavian Star i passasjertrafikken mellom Oslo og Fredrikshavn.

KS Scandinavian Star betalte ikke avtalt kjøpesum innen fastsatt frist. SeaEscape var derved berettiget til å påberope mislighold av kontrakten og tilbakeføring av skipet til egen rådighet. SeaEscape påberopte imidlertid ikke mislighold. SeaEscape og KS Scandinavian Star ble etter brannen enige om at betaling og formell overdragelse skulle utsettes til mandag 9. april 1990. Skipsregistret godtok imidlertid ikke dette ettersom det var uklart om skipet var så skadet at det skulle strykes i registret.

Skipet skiftet sommeren 1990 navn til "Candi". Den 30. august ble salget til KS Scandinavian Star registrert i skipsregistret. Så langt er det som nevnt bygget på opplysninger fra NOU 1991:1A.

Aktuelle spørsmål som på denne bakgrunn kunne reises var om SeaEscape - i kraft av KS Scandinavian Stars mislighold av kjøpekontrakten umiddelbart før brannen – var reell eier av skipet med grunnlag i kontraktsklausulen om umiddelbar tilbakeføring av faktisk rådighet ved manglende betaling av kjøpesummen for skipet. SeaEscape ville i så tilfelle både være registrert og reell eier av skipet da brannen fant sted. Det kunne også reises spørsmål om SeaEscape var i en ansvarsbetingende posisjon med grunnlag i tidligere rådighet over skipet før overdragelsen til KS Scandinavian Star. At SeaEscape - etter brannen - ikke ønsket å påberope betalingsmisligholdet overfor KS Scandinavian Star, bør i lys av slike problemstillinger bare ha begrenset betydning ved vurderingen av ansvarsspørsmålene

SeaEscapes tilknytning til skipet på eiersiden medførte at de skadelidte reiste spørsmål om selskapets erstatningsrettslige ansvar overfor de skadelidte.

Eierne og de ansvarlige for skipets drift (herunder SeaEscape) var på ulykkestidspunktet forsikringsmessig dekket for ansvar hos Assuranceforeningen "Skuld" Gjensidig – heretter kalt Skuld. Forsikringen var en P & I – forsikring (Protection & Indemnity) som dekket skader på passasjerer og gods som måtte oppstå om bord på skipet.

Alle skadelidte fikk etter ulykken bistand fra en særskilt opprettet støttegruppe for pårørende og overlevende. Danske skadelidte fikk advokatbistand gjennom advokatfirmaet Dragsted, og de norske skadelidte fikk bistand gjennom advokatfirmaet Meltvedt, Komnæs & Co v/advokat Espen Komnæs.

Skuld fremsatte etter forhandlinger med støttegruppen 19. juni 1990 tilbud om erstatning til de skadelidte. Selskapet fastsatte som vilkår for tilbudet at det ble akseptert av minst

90 % av de overlevende passasjerene. Aksept av tilbudet innebar at eventuell uenighet mellom partene skulle løses ved voldgift i Oslo etter reglene i tvistemålsloven kapittel 32.

Etter anbefaling fra støttegruppen aksepterte minst 90 % av de skadelidte tilbudet. Mike Axdal aksepterte 28. november 1990.

Axdal ble i ettertid utsatt for senskader som ikke var dekket av opprinnelig tilbud. Axdal krevde i samsvar med tidligere avtale med Skuld spørsmålet om ytterligere erstatning avgjort ved voldgiftsdom.

Kravet ble avgjort ved voldgiftsdom av 21. juni 1996. Skuld ble ved dommen dømt til å betale til Axdal erstatning for tap i fremtidig erverv, menerstatning og påførte og fremtidige utgifter til behandling – begrenset oppad i h.h.t. den danske sjølov § 192 – med SDR 100 000. Beløpet er tilsvarende ca DKK 850 000. Til fradrag i beløpet kom tidligere utbetalinger på totalt DKK 359 163.

Axdal var ikke fornøyd med erstatningsutbetalingene etter tidligere avtale med Skuld og voldgiftsdommen. Axdal reiste derfor ved stevning av 10. februar 2004 til Oslo tingrett krav om oppreisning begrenset oppad til US \$ 10 000 000, som skulle dekke lidelser påført ham selv og for tap av far og bror.

Skuld inga rettidig tilsvar og påstod seg frifunnet bl.a. på grunn av at kravet var foreldet.

Tingretten begrenset etter anmodning fra Skuld hovedforhandlingen til spørsmålet om kravet var foreldet, jf. tvistemålsloven § 98. Tingretten kom til at kravet var foreldet og avsa dom 25. mai 2005 med slik *domsslutning*:

1. Assuranceforeningen Skuld frifinnes.
2. Mike Axdal dømmes til innen 14 – fjorten – dager fra dommens forkynnelse å betale til Assuranceforeningen Skuld kr 187 500 med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall og til betaling skjer.

Mike Axdal har fremsatt rettidig anke over dommen til Borgarting lagmannsrett. Anken gjelder bevisbedømmelsen og rettsanvendelsen. Skuld har i anketilsvart påstått tingrettens dom stadfestet.

Lagmannsretten besluttet under ankeforberedelsen at forhandlingene skulle deles slik at spørsmålet om foreldelse ble behandlet særskilt.

Mike Axdal ble ved Justisdepartementets vedtak av 27. juni 2005 innvilget fri sakførsel for lagmannsretten, slik han også var ved tingrettens behandling.

Ankeforhandlingen ble avholdt 5. og 6. oktober 2006. Mike Axdal møtte sammen med to prosessfullmektiger. Skuld var representert ved sin prosessfullmektig. Axdal forklarte seg. Det ble ikke avhørt vitner. Dokumentasjonen fremgår av rettsboken.

Saksforholdet for øvrig fremgår av tingrettens dom og lagmannsrettens bemerkninger.

Ankende part, Mike Axdal, har i henhold til anførselsskriv - supplert og omredigert av lagmannsretten i samsvar med prosedyren - i det alt vesentlige gjort gjeldende:

Selskapet SeaEscape Cruises Ltd var på ulykkestidspunktet registrert og reell eier av Scandinavian Star. SeaEscape var erstatningspliktig overfor Axdal og de øvrige skadelidte. Erstatningsbeløpene skal fastsettes i samsvar med erstatningsreglene i USA. Kravet kan etter SeaEscapes konkurs nå fremmes direkte overfor Skuld med grunnlag i P& I forsikringen.

Mike Axdal fikk først ved mottak av brev fra Utenriksdepartementet i Bahamas datert 11. februar 2003 tilstrekkelig visshet om at det var SeaEscape som var reell eier av Scandinavian Star på ulykkestidspunktet.

Axdal hadde i perioden fra ulykken til 1996 ingen grunn til å tvile på at KS Scandinavian Star var eier av skipet – noe som for øvrig det offisielle Norge har ment helt frem til 2006. Først i 1996 stilte Axdal spørsmål om holdbarheten av den offisielle versjonen, men han hadde ikke da noe søksmålsgrunnlag overfor SeaEscape. Tingretten har tatt feil når den i dommen på side 12 øverste avsnitt konkluderer med at Axdal ved mottak av telefax av 10. juli 1996 fra skipsmyndighetene i Bahamas fikk et klart bevis for at SeaEscape var eier og således rett saksøkt.

Axdal anfører at han den gang var usikker. Han viser til melding fra skipsregistret i Bahamas datert 22. mai 1996 der det fremgår at KS Scandinavian Star står registrert som eier av skipet på ulykkestidspunktet, og at skipet den 13. september 1990 – fortsatt med KS Scandinavian Star som eier – endret navn til "Candi" Det foreligger her motstridende opplysninger om eierskap, og Axdal - med sin bakgrunn som alminnelig håndverker - hadde ikke mulighet til å ta stilling til betydningen av den foreliggende dokumentasjon for spørsmålet om hvem som var eier av skipet ulykkesnatten.

Skuld meddelte ved brev av 21. mars 2003 til Axdals advokat at Skuld – ved et eventuelt søksmål – aksepterte at saken kunne behandles ved de alminnelige domstoler i Norge og med verneting Oslo tingrett. Tidligere avtale fra 1990,

bestemmelsen om voldgiftsbehandling i den tidligere avtale fra 1990 er derfor ikke lenger bindende.

Mike Axdal hadde først fra 2003 tilstrekkelig kunnskap om at det var SeaEscape som var erstatningspliktig overfor de skadelidte, og det var derfor først fra dette tidspunktet han hadde oppfordring til å reise søksmål. Foreldelsesfristen for krav mot Skuld under forsikringsavtalen begynte først å løpe da. Kravet er derfor ikke foreldet – verken etter foreldelsesloven § 9, sjøloven eller regler om foreldelse i Danmark, Bahamas eller USA.

Axdal fremfører til støtte for sin anførsel om at SeaEscape var reell eier av båten ulykkesnatten og derved riktig rettssubjekt for erstatningskrav følgende:

At det mellom selger SeaEscape og kjøper KS Scandinavian Star var avtalt at skipet Scandinavian Star skulle tilbakeleveres til SeaEscape dersom restkjøpesummen ikke ble betalt innen 6. april 1990.

At både ”Hull and Machinery”-forsikringen fra Fjerde Sjø Forsikringsselskab A/S og ”Protection and Indemnity”-forsikringen fra Skuld skulle tilfalle selger SeaEscape dersom restkjøpesummen ikke var betalt innen 6. april 1990.

At Fjerde Sjø Forsikringsselskab A/S utbetalte ”Hull and Machinery”-forsikringen til SeaEscape som eier.

At SeaEscape beholdt Bill of Sale (”skjøtet”) på Scandinavian Star etter at skipet var fysisk overlevert til K/S Scandinavian Star

At restkjøpesummen heller ikke rent faktisk ble betalt som forutsatt innen fristen den 6. april 1990 og heller ikke senere.

At overdragelse av Scandinavian Star ikke var registrert i skipsregisteret før ulykken inntraff den 7. april 1990.

At skipsregisteret nektet registrering av overdragelse fra SeaEscape til KS Scandinavian Star den 9. april 1990, fordi man forsøkte å få registrert eierskiftet med tilbakevirkende kraft til 5. april 1990.

Til støtte for Mike Axdals påstand gjøres det i hovedsak gjeldende følgende rettslige anførsler:

At spørsmålet om foreldelse av Mike Axdals krav overfor Skuld må løses ut fra norsk rett

At de spesielle foreldelsesreglene i den gamle sjøfartslovens av 1893 ikke får anvendelse overfor Mike Axdals krav på korrekt beregning av det opprinnelige erstatningskravet som ble fremmet i 1990

At det derfor vil være foreldelsesfristen i foreldelsesloven § 9 nr. 1 som regulerer foreldesspørsmålet i den foreliggende sak

At vurderingstemaet i saken blir spørsmålet om når Mike Axdal fikk tilstrekkelig bevis og kunnskap om at SeaEscape var den reelle eieren av Scandinavian Star på ulykkestidspunktet

At foreldelsesfristen etter foreldelsesloven § 9 nr. 1 tidligst kan begynne å løpe fra sommeren/høsten 2003

At Mike Axdal har fremmet kravet i tide som følge av at stevning ble innsendt til Oslo tingrett den 10 februar 2004.

At Mike Axdals krav under enhver omstendighet ikke er foreldet etter foreldelsesloven § 9 nr. 1 som følge av Skulds opptreden i saken. Selskapet har ved behandlingen av saken opptrådt rettstridig overfor Axdal ved at selskapet bl.a. har holdt tilbake vesentlig informasjon som har hindret ham i å avbryte foreldelsen på et tidligere tidspunkt. Selskapet har sittet på mye informasjon som kunne ha belyst saken for Axdal, og som selskapet har hatt en klar oppfordring til å fremlegge overfor ham. Skuld har som følge av denne rettsstridige opptreden pådratt seg et erstatningskrav tilsvarende det krav som nå gjøres gjeldende, og dette kravet er ikke foreldet. Kravet er ikke betinget av at selskapet har opptrådt svikaktig. Uaktsomhet er tilstrekkelig. Det vises til C. Stub Holmboes kommentar til den tidligere foreldelseslov §7 med utgangspunkt i den dagjeldende straffelovs ikrafttredelseslov § 28. Holmboes uttalelser er gjeldende rett også under nå gjeldende foreldelseslov fra 1979.

Det ble lagt ned slik *påstand* :

1. Assuranceforeningen Skuld (Gjensidig) dømmes til å erstatte Mike Axdal en oppreisning etter rettens skjønn begrenset oppad til USD 10.000.000,- dekkende lidelser påført han selv og for tap av far og bror ved ulykken den 7/4 1990, med tillegg av lovbestemt forsinkelsesrente fra ulykkestidspunktet og til betaling skjer.
2. Assuranceforeningen Skuld (Gjensidig) dømmes til å betale Mike Axdal/det offentlige sakens omkostninger for tingretten og for lagmannsretten innen 14

dager etter dommens forkynnelse med tillegg av lovbestemt forsinkelsesrente fra forfall og til betaling skjer.

Ankemotparten, Skuld, har i henhold til anførselsskriv, endret og omredigert av lagmannsretten på grunnlag av prosedyren under ankeforhandlingen, gjort gjeldende:

Skuld anfører at selskapet har rett til å fremme alle de foreldelsesinnsigelser som SeaEscape kunne gjort gjeldende overfor Axdal, jf. forsikringsavtaleloven § 7-6 fjerde ledd, og at kravet er foreldet etter flere lands rett.

Kravet er foreldet etter sjøloven av 1893 § 291 nr 4, jf. sjøloven § 292 annet ledd. Foreldelsesfristen begynner å løpe fra det tidspunktet Axdal gikk i land, og foreldelsesfristens lengde er tre år. Axdal gikk i land 7. april 1990 og kravet ble foreldet 7. april 1993.

Subsidiært, dersom retten kommer til at foreldelsesloven § 9 første ledd jfr § 10 første ledd kommer til anvendelse, anfører Skuld at kravet er foreldet også etter disse regler. Foreldelsesfristen begynner å løpe da ankende part ”*fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige*”. Den ansvarlige er rederen, jf. sjøloven § 233. Hvem som var reder ble kjent gjennom den danske dom i Sø- og Handelsretten avsagt 3. desember 1992. Kravet ble foreldet 3. desember 1995.

Ankende part anfører at ansvarssubjektet i foreldelsesloven § 9 første ledd er SeaEscape. Skuld anfører at dette ikke er korrekt. Dersom retten skulle legge til grunn at SeaEscape er ansvarssubjektet, anfører Skuld at Axdal hadde tilstrekkelig kunnskap til å gå til søksmål i november 1990, da han inngikk avtale med Skuld. Kravet ble foreldet i november 1993.

Dersom retten mot formodning skulle legge til grunn at foreldelsesspørsmålet skal avgjøres etter Bahamas rett, anfører Skuld at kravet er foreldet også etter dette rettssystem.

Foreldelsesfristens lengde etter Merchant Shipping Act artikkel 276 er to år etter at retten til søksmål oppstod. Skuld anfører at retten til søksmål oppstod da Axdal hadde kunnskap om at SeaEscape var eier av skipet. Slik kunnskap hadde Axdal i november 1990. Kravet ble foreldet i november 1992. Dersom retten skulle finne at Axdal fikk tilstrekkelig kunnskap om SeaEscape 10. juli 1996, anfører Skuld at kravet ble foreldet 10. juli 1998.

Dersom retten mot formodning skulle legge til grunn at foreldelsesspørsmålet skal avgjøres etter amerikansk rett, anfører Skuld at kravet også er foreldet etter dette rettssystem.

Foreldelsesfristens lengde er tre år, jf. General Maritime Law of the United States artikkel 46 U.S.C. App. 763 a). Fristen begynner å løpe da grunnlaget for søksmål oppstod. Dette

er kun knyttet til kunnskap om skaden. Slik kunnskap fikk Axdal ved vedtak fra Arbeidsskadestyrelsen 7. september 1993. Kravet ble foreldet 7. september 1996.

Dersom retten skulle komme til at kravet ikke er foreldet etter de erstatningsrettslige foreldelsesregler, anfører Skuld subsidiært at Axdals krav er foreldet etter de forsikringsrettslige innsigelsene Skuld kan gjøre gjeldende, jf. forsikringsavtaleloven § 8-6 annet ledd.

Dersom retten skulle komme til at Skuld er ansvarlig på ulovfestet culpagrunnlag, anføres at også et slikt krav er foreldet. Skuld bestrider for øvrig at selskapet rettsstridig har holdt tilbake informasjon overfor Axdal.

Skuld la ned slik *påstand*:

1. Tingrettens dom stadfestes
2. Assuranceforeningen SKULD tilkjennes saksomkostninger for lagmannsretten med tillegg av den til enhver tid gjeldende morarentesats fra dommens oppfyllestidspunkt til betaling skjer.

Lagmannsretten er kommet til samme resultat som tingretten, men med en noe annen begrunnelse.

Skulds eventuelle erstatningsansvar følger av tegnet P& I forsikring. Dette er en ansvarsforsikring som dekker SeaEscapes mulige erstatningsansvar etter brannen om bord i Scandinavian Star. SeaEscape har gått konkurs, og Axdal vil derved som skadelidt være berettiget til å fremme krav direkte mot Skuld. Selskapet har erkjent dette.

Skuld kan etter forsikringsavtaleloven § 7-6 fjerde ledd gjøre gjeldende de innsigelser – herunder foreldelse - som SeaEscape kunne ha gjort gjeldende overfor Axdal.

Lagmannsretten bemerker innledningsvis at Skulds plikt til å betale erstatning til Mike Axdal ble avtalt ved selskapets tilbud om erstatning av 19. juni 1990, Axdals aksept 28. november 1990 og den etterfølgende voldgiftsdom 21. juni 1996. Avtalen er gyldig, og det foreligger ikke ugyldighetsgrunner ved voldgiftsdommen.

Lagmannsretten finner ikke grunnlag for Axdals anførsler om at Skuld har foreldet Axdal og andre skadelidte til å akseptere selskapets tilbud, eller at selskapet for øvrig har holdt tilbake opplysninger av betydning for erstatningsoppgjøret og Axdals mulighet til å avbryte foreldelsen på et tidligere tidspunkt. Ytterligere drøftelser av dette er det – slik saken er opplyst for lagmannsretten – ikke grunnlag for.

Det kan reises spørsmål om det krav som nå reises er bindende regulert i partenes voldgiftsavtale og ikke kan fremmes ved søksmål for de alminnelige domstoler. Skuld har imidlertid ikke påberopt seg voldgiftsavtalen som grunnlag for en påstand om avvisning av søksmålet, og forhandlingen for lagmannsretten har vært begrenset til spørsmålet om foreldelse. Skuld aksepterte for øvrig i brev av 21. mars 2003 til Axdals daværende advokat at saken kunne behandles ved de alminnelige domstoler i Norge. Lagmannsretten finner under disse omstendigheter at avvisning av søksmålet ikke er en aktuell problemstilling.

Spørsmålet om Axdals oppreisningskrav er foreldet reguleres i norsk rett etter foreldelsesloven § 9 nr. 1 jf. § 10 nr. 1 og den tidligere sjølov fra 1893 § 291 nr. 4 jf. § 292.

Krav på skadeserstatning eller oppreisning foreldes etter foreldelsesloven § 9 nr. 1 tre år etter den dag da skadelidte fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige. Dersom fordringshaveren ikke har gjort gjeldende fordringen fordi han manglet nødvendig kunnskap om fordringen eller skyldneren, inntreer foreldelse tidligst ett år etter den dag da fordringshaveren fikk eller burde skaffet seg slik kunnskap, jf. foreldelsesloven § 10 nr. 1.

Høyesterett har i Rt. 2001 side 1702 på side 1711 uttalt følgende om kunnskapskravet i foreldelsesloven:

Etter foreldelsesloven § 9 nr. 1 foreldes krav på erstatning tre år «etter den dag da skadelidte fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige». Dette kunnskapskravet gjelder ikke bare skaden og hvem som er ansvarlig, men også det forhold at skadeforvoldelsen kvalifiserer til ansvar. For at foreldelsesfristen skal begynne å løpe, må det faktiske resultat av den skadevoldende handling - «realskaden» - ha inntrådt, og tilstanden må ha manifestert seg på en slik måte at skadelidte objektivt sett har grunnlag for og oppfordring til å fremme erstatningskrav mot den ansvarlige, jf. Nygaard: Skade og ansvar, 5. utg. (2000), side 413 ff. med henvisninger til rettspraksis. Av høyesterettspraksis fra de senere år kan blant annet nevnes avgjørelsene i Rt-1998-567, Rt-1996-1134 og Rt-1992-603.

Lagmannsretten tillegger at skadelidtes manglende kunnskap om rettsregler eller rettslig tvil for øvrig normalt ikke kan påberopes som unnskyldningsgrunn, jf. Rød – Foreldelse av fordringer (1997) på side 204 med videre henvisninger.

Søksmål om fordringen kan etter sjøloven § 292 ikke reises senere enn tre år fra ilandstigningen. Krav om erstatning i de tilfelle sjøloven får anvendelse foreldes således på et tidligere tidspunkt enn etter foreldelsesloven.

Partene har prinsipielt anført at norsk rett skal anvendes ved avgjørelsen, men har subsidiært vist til utenlandsk rett. Partenes enighet binder imidlertid ikke retten, jf.

tvistemålsloven § 191. Saksforholdet sammenholdt med partenes anførsler kan tilsi at rettsreglene om foreldelse i Danmark, Bahamas og Florida kan få anvendelse.

Foreldelsesloven i Danmark § 1 pkt. 5 fastsetter fristen til fem år. Bestemmelsen som regulerer utgangspunktet for fristen er § 3, som lyder slik:

Når den Fordringshaver, for hvem noget af de i § 1 ommeldte krav er stiftet, på grund af utilregnelig uvidenhed om sit krav eller om skyldnerens opholdssted, har været ude af stand til at gøre sin ret gjældende, regnes den § 1 omhandlede kortere forældelsesfrist først fra den tid, da fordringshaveren var eller ved sædvanlig agtpågivenhed ville have været i stand til at kreve sit krav betalt.

Avgjørende etter dansk rett er om erstatningssøkeren kjente eller burde kjenne til de omstendigheter som danner grunnlag for kravet. Uvitenheten skal vedrøre de faktiske forhold som kravet kan støttes på. Rettsvillfarelse eller uvitenhet om eksistensen eller den rette fortolkning av rettsregler av betydning for kravet, er uten betydning.

Skuld har innhentet opplysninger om foreldelsesreglene i Bahamas fra advokatfirmaet Higgs & Johnson i Bahamas. Advokatfirmaet har opplyst at den relevante bestemmelse for personskader i sjøfartsforhold er Merchant Shipping Act section 276. Foreldelse inntre --- after the end of two years from the date on which the right of action accrued, ---. Retten er imidlertid berettiget til å foreta en diskresjonær forlengelse av fristen etter en nærmere vurdering av årsaken til forsinkelsen og den skadelidtes eget forhold.

Skuld har videre innhentet opplysninger om foreldelsesreglene i Florida, USA fra advokatfirmaet Fowler White Burnett PA. General Maritime Law of the United States er den relevante lov, og foreldelsesfristen er tre år fra det tidspunkt "the claimant knew or should have known of his injury and its cause."

Spørsmålet er etter dette når Axdal hadde tilstrekkelig kunnskap om skaden, skadelidte og faktiske forhold for øvrig av betydning for å kunne fremme et eventuelt erstatningskrav mot SeaEscape.

Lagmannsretten legger ved vurderingen av foreldesspørsmålet til grunn at støttegruppen for de etterlatte, både i Danmark og i Norge, allerede sommeren/høsten 1990 vurderte hvorvidt SeaEscape skulle saksøkes i USA eller om Skulds tilbud skulle aksepteres. Vurderingene som den gang ble gjort, fremgår av advokat Komnæs brev til de norske skadelidte 14. november 1990. Det heter i brevet bl.a.:

Det er, som kjent, innhentet uttalelser fra engelske og amerikanske advokater. Grunnen til dette er man, før tilbudet ble anbefalt, ønsket å ha oversikt over hvorvidt det kunne tenkes at man gjennom rettssaker i utlandet kunne oppnå høyere erstatning enn det som fulgte av tilbudet. Man var spesielt opptatt av hvorvidt erstatningskrav kunne gjøres gjeldende ved amerikanske domstoler.

Uttalelsene fra engelske og amerikanske advokater utgjør til sammen over 150 sider. Vi har på grunnlag av uttalelsene vært i kontakt med SKULD på nytt. SKULD har ikke vært villig til å forbedre tilbudet.

En hovedkonklusjon i uttalelsene er at sjansene for å nå frem med et søksmål er best dersom søksmålet rettes mot Sea Escape som eier av skipet. Dersom tilbudet aksepteres, vil søksmål mot Sea Escape i prinsippet være utelukket. Den enkelte skadelidte må derfor bestemme seg for hvorvidt man ønsker erstatning i henhold til tilbudet, fremfor å beholde muligheten for å gå til rettssak mot Sea Escape i USA. ---

Det er viktig at erstatningskravene ved en amerikansk domstol vil bli vurdert individuelt. Vi forstår de amerikanske konklusjoner slik at en del av de skadelidte vil kunne oppnå erstatninger, dersom man når frem, som overstiger det som følger av tilbudet, men at andre må regne med at et amerikansk domstolsresultat vil kunne bli negativt for dem i forhold til tilbudet. ---

I tillegg kommer det forhold at en amerikansk rettssak vil være meget kostbar. Man må i alle fall regne med å dekke de amerikanske advokaters kostnader som kan være betydelige. ---

Vurdering av tilbudet – konklusjoner.

Mulighetene for å tape en rettsak i USA vil være stor. Man vil ikke, ved en senere sak i Norge/Danmark, ha krav på den samme erstatning som det som følger av tilbudet. For de aller fleste vil den erstatning de da vil motta etter vanlige norske/danske regler, være betydelig lavere enn tilbudet. Mange av dem som vil få erstatning etter tilbudet men avstår dette, vil senere risikere ikke å motta erstatning i det hele tatt.

Når det gjelder de etterlatte, er vår vurdering helt klar. Disse mottar allerede ifølge tilbudet betydelige beløp. Risikoen knyttet til å si nei til tilbudet, er etter vår vurdering stor. Gevinstene som kan oppnås ved et søksmål i USA, er etter det vi kan forstå, begrensede sammenholdt med risiko, tids- og omkostningsperspektivene. ---

Når det gjelder de overlevende, er det helt klart at tilbudet vil gi større erstatninger enn det som følger av norske/danske rettsregler. Mange av de overlevende vil imidlertid motta relativt små beløp (20.000/40.000). Risikoen knyttet til en amerikansk rettssak er følgelig begrenset til disse beløp + kostnadene ved selve saken.

Noen av de mest berørte overlevende, vil ha visse muligheter for å oppnå betydelig høyere erstatninger i USA. Det fleste synes imidlertid ikke å ha slike muligheter. Vi er følgelig kommet til at vi også for denne gruppen anbefaler aksept av tilbudet.---

Lagmannsretten finner det tilstrekkelig sannsynliggjort at Axdal ved brev fra støttegruppens danske advokatforbindelse, advokatfirmaet Dragsted, i det alt vesentlige fikk tilsvarende informasjon. Axdal har bestridt dette, men lagmannsretten finner det ikke sannsynlig at de danske og norske skadelidte fikk ulik informasjon om disse sentrale spørsmål.

Axdal fikk etter hvert også tilgang til informasjon om ulykken og de selskaper som var involvert i Scandinavian Star på eier- og driftssiden, gjennom granskingen foretatt av det tidligere nevnte regjeringsoppnevnte utvalg, jf. NOU 1991:1A.

Axdal har hevdet at han først ble kjent med rapporten i 1997/1998. Lagmannsretten finner ikke å kunne legge dette til grunn. Axdal må ha visst at utredningen forelå og hadde oppfordring til, gjennom bistand fra støttegruppens advokater, å ta stilling til i hvilken grad opplysningene kunne brukes til nærmere å avklare ansvarsgrunnlag og ansvarssubjekt. Det var forøvrig meget stor offentlig interesse i å få avklart ansvarsforholdene ved ulykken. Sjøforklaring ble avholdt, granskingsutvalg ble som nevnt opprettet, og det ble både fra dansk og norsk side iverksatt politietterforskning. Lagmannsretten legger til grunn at det i 1990/1991 ble gjort store anstrengelser for å bringe klarhet i om det var noen som kunne gjøres ansvarlig for de katastrofale konsekvensene brannen fikk. Opplysningene som ble innhentet må ha medført et godt grunnlag for å ta nærmere stilling til om noen kunne gjøres erstatningsansvarlig overfor de skadelidte. At Axdal ville hatt tilgang til det innhentede materiale ved forberedelse av et eventuelt søksmål mot SeaEscape, er neppe tvilsomt.

Lagmannsretten legger videre til grunn at han senest i forbindelse med avsigelsen av voldgiftsdommen i 1996 hadde fått endelig klarhet i hvilke personskader og andre belastninger han hadde vært utsatt for. Han hadde da oversikt over lidt og fremtidig tap og andre forhold relevant for det i denne saken fremsatte krav om oppreisning.

Lagmannsretten finner etter det som ble opplyst under ankeforhandlingen ikke at det etter 1996 har kommet nye opplysninger av vekt ved avgjørelsen av om Axdals erstatningskrav kan føre frem.

Lagmannsretten finner på dette grunnlag det ikke tvilsomt at Axdal senest ved utgangen av 1996 – etter voldgiftsdommen – hadde eller burde ha hatt nødvendige kunnskaper om de skader han var blitt påført, ansvarlig skadevolder og mulige erstatningsbetingende ansvarsgrunnlag slik at han da objektivt sett hadde grunnlag og oppfordring til å fremme et eventuelt erstatningssøksmål mot SeaEscape.

Søksmål mot SeaEscape kunne etter opplysninger fra amerikanske advokater reises i Florida. Mulighetene for å vinne frem med positivt resultat var usikre, men dette har ved vurderingen av foreldesspørsmålet ikke avgjørende betydning.

Axdals egen angivelige uvitenhet om hvem som var reell eier tillegges ikke betydning. Opplysningene som dannet grunnlag for en rettslig vurdering av eierforholdet og den betydning dette måtte ha for ansvarsspørsmålet, var tilgjengelige i 1990/1991. Rettslig tvil om eierforholdene eller ansvarsgrunnlagene kan uansett i denne saken ikke påberopes som

unnskyldningsgrunn for at Axdal lot det gå ytterligere 13 år før han reiste søksmål mot Skuld.

Lagmannsretten finner på dette grunnlag at fristen for foreldelse av det fremsatte oppreisningskravet etter norsk rett startet senest ved utløpet av 1996. Tilsvarende gjelder etter de andre staters foreldelsesregler.

Fristavbrudd i forhold til krav etter voldgiftsavtalen, jf. advokat Komnæs brev til Skuld av 7. april 1992 med krav om voldgiftsdom, har ingen betydning for foreldelse av krav som reises i nærværende sak. Fristavbruddet den gang gjaldt de krav som ble omfattet av voldgiftsavtalen. Rimeligheten av om det uavhengig av dette fristavbrudd løp en parallell foreldelsesfrist for krav som eventuelt ikke var omfattet av voldgiftsavtalen, jf. avtaleloven § 36, er i lys av rettens standpunkt om det seneste tidspunkt for oppstart av foreldelsesfristen ikke en aktuell problemstilling.

Axdal reiste ikke søksmål med krav om oppreisning før ved stevning av 10. februar 2004. Kravet var da klarligvis foreldet etter foreldelsesreglene i Norge, Danmark, Bahamas og i USA. Lagmannsretten bemerker særskilt i forhold til Bahamas at det ikke kan sees å foreligge grunnlag for at en domstol på Bahamas ville forlenge fristen så vidt lenge etter at et eventuelt erstatningsansvar var foreldet etter den ordinære to års frist.

Lagmannsretten finner under disse omstendigheter det unødvendig å ta stilling til lovvalgsspørsmålet – herunder om det etter norsk rett er sjøloven, som *lex specialis*, eller foreldelsesloven som får anvendelse.

Anken er etter dette forgjeves. Saksomkostningsspørsmålet skal avgjøres etter tvistemålsloven § 180 første ledd. Axdal skal etter bestemmelsen dekke Skulds saksomkostninger. Det foreligger ikke særlige omstendigheter som gir grunnlag for unntak fra erstatningsplikten.

Skuld har fremlagt en omkostningsoppgave med krav om kr. 175 000 inklusive merverdiavgift. Omkostningskravet skal avgjøres ut fra det som var nødvendig for å få saken betryggende utført, jf. tvistemålsloven § 176 første ledd. Avgjørelsen må tas med utgangspunkt i den situasjon og oversikt over saken Skuld hadde på det tidspunktet utgiftene til behandling av saken ble pådratt.

Skulds omkostningskrav er ut fra en isolert betraktning høyt, men må sees i sammenheng med Axdals meget høye salærkrav på kr. 518 100 inklusive merverdiavgift, som retten nå ikke tar stilling til.

Lagmannsretten har ved vurderingen tatt utgangspunkt i at saken var godt belyst gjennom tilgjengelig materiale fra 1990/1991, og den har for retten ikke reist vanskelige

bevismessige eller rettslige problemstillinger. Skuld må imidlertid få dekket omkostninger som refererer seg til grunnlag som det ikke har vært nødvendig for lagmannsretten å gå nærmere inn på. Skuld må i tillegg få dekning for sitt arbeide i anledning Axdals krav om fremleggelse av dokumenter i saken, jf. lagmannsrettens kjennelse av 21. juni 2006.

Skuld hadde samme prosessfullmektig i tingretten, og hun burde derfor allerede etter tingrettsbehandlingen ha god oversikt over saken. Partene la ned et betydelig arbeid i saken for tingretten. Skuld fremsatte da et salærkrav på kr. 187 500. Axdals salærkrav var på kr. 296 595 – begge krav inklusive merverdiavgift.

Lagmannsretten har i lys av disse forhold vært i tvil ved avgjørelsen av Skulds omkostningskrav, og har delt seg i et flertall og et mindretall.

Lagmannsrettens flertall, lagdommerne Rønning og Noer, er blitt stående ved å akseptere kravet, og dette legges således til grunn ved omkostningsavgjørelsen.

Mindretallet, ekstraordinær lagdommer Ola Melheim, finner at kravet er høyere enn det som er rimelig og nødvendig for få saken betryggende utført. Det vises til at det er benyttet samme prosessfullmektig for tingretten og lagmannsretten, og at saken i det vesentlige har stått i samme stilling for tingretten og lagmannsretten. Mindretallet finner at saksomkostningene bør fastsettes til kr. 125 000 inklusive merverdiavgift.

Den samlede lagmannsrett finner at tingrettens omkostningsavgjørelse bør bli stående.

Dommen er enstemmig.

D o m s s l u t n i n g :

1. Tingrettens dom stadfestes.
2. Mike Axdal dømmes til innen 2 – to – uker etter forkynnelsen av lagmannsrettens dom å betale i saksomkostninger for lagmannsretten til Assuranceforeningen SKULD (Gjensidig) 175 000 – etthundreogsyttifemtusen - kroner med tillegg av forsinkelsesrente etter lov om forsinket betaling § 3 første ledd første punktum fra forfall og til betaling skjer.

Thore Rønning

Ragnhild Noer

Ola R. Melheim

Bekreftes for
førstelagmannen

